

Ki wotè kréyol-la lékol Matinik an 2022 ?

Jòdijou, kon pou sé lézot lang nan dot réjion fwansé (Bas, Kos, Katalan, Oksitan, ...), kréyol-la rivé trapé plas-li lékol alofisiel.

Anpami rèvandikasyon pep-la té fè adan Lagrev 5 févriyé 2009 té ni yonn ki té ka pòté asou « **plas kréyol-la lékol** ». Sé dila Gouvelman-an rivé mété doubout an « **Mision kréyol** » pou lékol primè, anba lopsion Rektora. Pou mennen mision kréyol-tala, i té prévwè an lenspektè, an konséyé pédagojik épi 10 zanimatè : yonn pa sektè (Lakadémi Matinik divizé an 10 sektè).

Wol Mision kréyol la sé :

- Ba met épi mètres-lékol lanvi fè kréyol andidan klas-yo.
- Rédé met épi mètres-lékol pou yo òganizé anseyman kréyol-la.

Magré sa, fok rikonnet jik jòdi, **kréyol pòkò ni plas-li lékol kon sé lézot anseyman-an.**

Pou lanné 2021/2022, Rektora Matinik mennen an lespérian épi **25 klas bileng**, kivédi klas éti okel, lanmwatié anseyman-an ka fet an fwansé, lot lanmwatié-a ka fet an kréyol.

Nou pé pa di sé pa an bon bagay, men fok di tou, **sé met-la oblijé ka débriyé kò-yo kon yo pé, pas yo pa ni zouti pou fè travay-yo konmifo. Anlot pwoblem ki pòkò réglé : ba sé zélev-la ki fè kréyol an lékol primè, laposibilité kontinié an siziem.** Asou papié, sa matjé yo pou ni 2zè kréyol an siziem si yo ka swété. Sa té kay ni laposibilité kontinié lopsion kréyol an senkiem, an katiem épi an twaziem. Sa té kay pèmet lang réjionnal kréyol paret asou brèvé sé zélèv-tala. **Men konmen kolej ka pèmet sa ? Pa ni anchay !**

Lalwa ka òganizé legzamen Bak ka di : « Tout zélev lisé ni laposibilité chwézi an lang réjionnal, swa pou LV2 swa pou LV3, kifè yo pé passé Bak-la épi'y. »

Menm lwa-tala ka ba Lakolektivité réjionnal (CTM) désèten dwa :

- Pou ankourajé anseyman kréyol-la : rédé pou pwodjui zouti, mété sé zouti-a andidan sé lékol-la.
- Rédé sé lékol-la ka fè aktivité anlè Kilti-a épi anlè Lang-la.
- Fè fòmasyon asou kréyol la ba sé zajan ka travay andidan sé lékol-la.

Kidonk fok la CTM jwé wol-la i ni pou jwé a, pou Lang kréyol-la pran balan.

Mi konsta nou pé fè jòdijou

Lékol primè :

- Asou 2804 pwofèsè, ni 800 ki ni labilitasion-yo pou anséyen kréyol ba zélev-yo. Sa ka fè 28,5%. Pou dives rézon, anpami sé 800-an, anlo pa ka pi fè kréyol an klas-yo.

Anfinaldikont :

- Asou 231 lékol, ni 174 ka fè kréyol.
- Asou 1743 klas, ni 558 ka fè kréyol.
- Asou 33 396 zélev ni 8135 ka aprann kréyol. Sa ka fè 24,5%.

Kolej/lisé :

- Pou 47 kolej épi 43 lisé ni 34 pwofèsè kréyol.
- Asou 18748 manmay kolej ni 1948 ka aprann kréyol. Sa ka fè 10,39 %.
- Asou 5404 manmay lisé, ni 521 ka aprann kréyol. Sa ka fè 9,60 %.

Kolej/lisé (siziem pa konté) :

- Asou 47 168 manmay lékol, 539 (konté 25 nan lékol privé) chwézi fè kréyol. Sa ka fè 1,2%

Kolej selman :

- Asou 19 677 manmay 4tiem/3ziem, 393 chwézi fè kréyol. Sa ka fè 2% manmay kolej.
- Asou 40 kolej, ni 15 ka pwopozé kréyol adan sé lopsion-an
- Asou sé 5 kolej privé Lakadémi-a, pa ni yonn ka pwopozé anseyman kréyol

Ou pé konstaté sé sé lékol Linò koté Latlantik ki pli douvan. Kontel kolej : Baspwent, Loren, Sentmari, Verpré, Boséjou Trinité.

Koté Lisant, ou ni 3 kolej : Édouard Glissant Lanmanten, Belétwal Senjozef épi Trianon Ofwanswa.

Koté Lisid , ou ni 3 kolej : Lavièpilot, Voklen épi Sentàn

Koté Linò Lakarayib, ou ni 3 kolej : Mònwouj, Ladillon I épi Julia Nicolas Fodfwans.

Lisé :

- Asou 13 988 manmay, 146 chwézi fè kréyol. Sa ka fè 1%.
- Asou 23 lisé (22 piblik, 1 privé), ni 3 ka pwopozé kréyol adan sé lopsion-an; (LGT Akajou II, Lamep épi Loren. (Lisé belvi ki sipozé pwopozé kréyol adan

sé lopsion-an pa fè pies lenskripsion pou dives rézon : pwoblem enfòmasyon, pwoblem anplwadatan...) **Es yo ni lavolonté vréman ?**

Gwadeloup za pli douvan.

- Lékol primè anseyman kréyol ka fet kant-é-kant épi anseyman lang an dèwo. Dépi 2012, yo mété doubout pliziè system klas bileng (Fwansé/ Kréyol).
- An kolej yo ni klas bileng (Kréyol/lang an dèwò).
- Andidan tout kolej sé tranndé komin-lan, yo ka aprann kréyol.
- Sa vré tou ba désèten lisé, dépi yonndé lanné, plis ki 800 manmay ka pasé lopsion kréyol an bak.

Si Gwadeloup pli douvan, sé pas yo ni lavolonté fè kréyol-la vansé lékol, pres tout sé responsab-la ka swuiv menm larel-la.

Matinik, pou sa vansé, fok sé aktè-a jwé wol-yo.

Pou sé kolej-la, fok sé prensipal-la pòté mannev pou sé manmay-la swuiv anseyman kréyol-la dépi siziem si yo ka swété. Soutou si yo za koumansé an Lékol primè.

Es tout moun paré pou fè Kréyol-la vansé Lékol ? Es tout moun ka wè nésésité-a ? Pétet sé la tout pwoblem-la yé !

Anfinaldikont fok nou rivé mété anseyman kréyol-la andidan tout sé lékol-la pou sé manmay-la ki ka fè chwa-tala rivé swuiv chwa-yo jik bout. Sa ka pétet mandé désèten aktè pran an tan pou konprann potalans anseyman-tala. Aprann lang manman'y, sa sa pé pòté ba an moun ? Ki wè wol ékonomik sa pé ni an péyi-a...

Pou nou pa ped fwa : lanné-tala, an ventèn étidien pasé konkou espésial kréyol...